

The Effect of Some Demographic Variables on Body Image in Students of Zanjan University of Medical Sciences

Moradi H¹

Hoseni A S²

Freidoni Sarijeh P³

*Moradi V⁴

Noorchenarbo M⁵

Rajai N⁶

1- Ph.D. Student of International Marketing, Marketing Department, Faculty of management & Economic, Semnan University, Semnan, Iran.

2- Ph.D. in Nursing Education, Assistant Professor, Pediatric Nursing Department, Faculty of Nursing & Midwifery, Tehran University of Medical Sciences, Tehran, Iran.

3- MSc Student of Psychiatric Nursing, Psychiatric Nursing Department, Faculty of Nursing & Midwifery, Tehran University of Medical Sciences, Tehran, Iran.

4- (*Corresponding Author) MSc. Student of Pediatric Nursing, Pediatric Nursing Department, Faculty of Nursing & Midwifery, Tehran University of Medical Sciences, Tehran, Iran. Email: <mailto:vm.nursing90@gmail.com>

5- MSc. Student of Biostatistics, Biostatistics & Epidemiology Department, Faculty of Public Health, Tehran University of Medical Sciences, Tehran, Iran.

6- MSc in Nursing, Instructor, Maternal Newborn Department, Faculty of Nursing, Aja University of Medical Sciences, Tehran, Iran.

Abstract

Introduction: Body image is one of the important issues in humans' mental health and trigger of behaviors.

Objectives: The present study aimed to investigate the effect of some demographic variables on mental image of the body of students of Zanjan University of medical sciences.

Material and Methods: The present study is an analytical-cross sectional study done in the 2018 autumn at Zanjan University of medical sciences. Three faculties were selected through cluster sampling and 520 questionnaires were distributed randomly among respondents. Data were collected by Yonesi & Salagegheh body image questionnaire and tested using descriptive statistics and statistical tests of K2 and ANOVA. Significant p-value was considered 0.05. level.

Results: About one-third of the participants had an inappropriate body image. Further, the results showed that body image in female students was lower than that in male students. Those aged 25 years and earn more than 1.5 million tomans had better body image than the others.

Discussion and Conclusion: The results generally showed that female students, under 25 years old and with low income, had an unfavorable mental image of themselves. Accordingly, universities must plan basic programs to improve the body image of students exposed to inappropriate mental image. On the other hand, improving this variable will improve the various aspects of the student's life, including his educational dimension.

Keywords: Body Image, Demography, Students.

بررسی تأثیر برخی از متغیرهای جمعیت شناختی بر تصویر ذهنی از بدن دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی زنجان

هادی مرادی^۱، اکرم سادات حسینی^۲، پیمان فریدونی ساریجه^۳، *وحید مرادی^۴، محمد نورچنارپور^۵، ناهید رجایی^۶

چکیده

مقدمه: تصویر ذهنی از بدن یکی از مسائل مهم در بهداشت روانی انسان‌ها بوده و محرک رفتار است. **هدف:** تحقیق حاضر با هدف بررسی تأثیر برخی از متغیرهای جمعیت شناختی بر تصویر ذهنی از بدن دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی زنجان اجرا گردید.

مواد و روش‌ها: تحقیق حاضر تحلیلی مقطعی بوده که در پاییز سال ۱۳۹۷ و در دانشگاه علوم پزشکی زنجان انجام گرفته است. با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای سه دانشکده انتخاب و ۵۲۰ پرسشنامه به صورت تصادفی بین دانشجویان توزیع گردید. داده‌های تحقیق توسط پرسشنامه تصویر ذهنی از بدن یونسی و سلاجقه گردآوری و با استفاده از آمار توصیفی و آزمون آماری کای دو (χ^2) و ANOVA در نرم‌افزار SPSS تحلیل گردید. ($P=0/05$) به عنوان سطح معنی‌داری در نظر گرفته شد.

یافته‌ها: حدود یک سوم افراد شرکت کننده تصویر ذهنی از بدن نامناسبی داشتند. همچنین نتایج تحقیق نشان داد تصویر ذهنی از بدن بین دانشجویان دختر پایین‌تر از پسران است. گروه سنی بالای ۲۵ سال و افراد با درآمد بیشتر از ۱/۵ میلیون تصویر ذهنی بهتری نسبت به سایرین داشتند.

بحث و نتیجه‌گیری: یافته‌ها به صورت کلی نشان داد که دانشجویان با جنس مؤنث، کمتر از ۲۵ سال و با درآمد پایین، تصویر ذهنی نامطلوبی از خود داشتند. بر همین اساس لازم است که دانشگاه‌ها برنامه‌هایی اساسی برای بهبود تصویر ذهنی دانشجویان در معرض تصویر ذهنی نامناسب برنامه‌ریزی نمایند؛ از طرفی بهبود این متغیر خود سبب بهبود ابعاد مختلف زندگی دانشجویان اعم از بعد تحصیلی وی خواهد شد.

کلمات کلیدی: تصویر ذهنی از بدن، جمعیت شناختی، دانشجویان.

مجله علوم مراقبتی نظامی ■ سال هفتم ■ شماره ۴ ■ زمستان ۱۳۹۹ ■ شماره مسلسل ۲۶ ■ صفحات ۳۷۳-۳۸۰
تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۲/۲۱
تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۵/۳۱
تاریخ انتشار: ۱۳۹۹/۱۲/۲۵

مقدمه

نگرشی شامل بررسی ابعاد عاطفی، شناختی و رفتاری بدن است (۲). یکی از علل مهم تصویر ذهنی پایین از خود استانداردهای اجتماعی و جو فرهنگی حاکم بر جامعه است. درک نامناسب از تصویر ذهنی از بدن و عدم رضایت از آن می‌تواند بر سلامت روان فرد تأثیر گذاشته و منجر به مشکلات جسمی و روحی شود

تصویر ذهنی از بدن (Body Image) به عنوان تجربه فرد از ظاهر خود است (۱) که از دو بعد ادراکی و بعد نگرشی (احساسی، شناختی) تشکیل شده است. بعد ادراکی مربوط به تخمین صحیح اندازه بدن و مقایسه‌ی اندازه‌ی واقعی با اندازه ایده‌آل بدن و بعد

۱- دانشجوی دکتری بازاریابی بین الملل، گروه مدیریت بازاریابی، دانشکده مدیریت و اقتصاد، دانشگاه سمنان، سمنان، ایران.
۲- دکترای آموزش پرستاری، استادیار، گروه پرستاری کودکان، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران.
۳- دانشجوی کارشناسی ارشد روان پرستاری، گروه روان پرستاری، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران.
۴- دانشجوی کارشناسی ارشد پرستاری کودکان، گروه پرستاری کودکان، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران (*نویسنده مسئول).
آدرس الکترونیکی: gmail.com@vm.nursing90
۵- دانشجوی کارشناسی ارشد آمار زبستی، گروه آمار و اپیدمیولوژی، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران.
۶- کارشناسی ارشد پرستاری مراقبت ویژه نوزادان، مربی، گروه پرستاری مادر و نوزاد، دانشکده پرستاری، دانشگاه علوم پزشکی آجا، تهران، ایران

مختلف، اختلاف معنی داری وجود نداشت (۱۳). میزان درآمد با میزان مصرف مواد غذایی رابطه مستقیمی دارد و افرادی که درآمدهای بالایی دارند معمولاً مواد غذایی زیادی مصرف می‌کنند که در نهایت سبب افزایش وزن و تغییر تصور فرد از بدن خود می‌شود؛ اما به صورت کلی بین دو متغیر تصویر ذهنی از بدن و میزان درآمد رابطه مستقیمی وجود دارد (۱۴). کوپس (Kops) و همکاران در مطالعه خود که بررسی میزان رضایت یا ناراضی‌تی از تصویر ذهنی از بدن در زنان با درآمد پایین پرداختند، به این نتیجه رسیدند که درآمد بالا، مناسب با تصویر ذهنی از بدن زنان است و با آن همبستگی مثبتی دارد (۱۵). در مقابل، مطالعه آکوئینو (Aquino) و همکارانش نشان داد که زنان جوان فیلیپینی که درآمد پایینی دارند، به کم شدن وزن خود یا مقایسه بدن و تصویر ذهنی از آن با ایده آل‌های موجود علاقه چندانی نشان نمی‌دهند (۱۶). بر طبق بررسی به عمل آمده، در تحقیقات پیشین به مطالعه‌ای که به بررسی متغیرهای جمعیت شناختی بر تصویر ذهنی از بدن در دانشجویان پرداخته باشد مشاهده نگردید و بر همین اساس تحقیق حاضر این مهم را به عنوان هدف نهایی خود قرار داد.

مواد و روش‌ها

در این پژوهش تحلیلی-مقطعی، ۴۰۰ نفر از دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی زنجان در نیم سال نخست سال تحصیلی ۹۷-۹۸ به روش تصادفی خوشه‌ای مورد بررسی قرار گرفتند. بدین ترتیب که هریک از دانشکده‌های دانشگاه علوم پزشکی زنجان به عنوان یک خوشه تعریف گردیده و با قرعه کشی ۳ دانشکده (پرستاری و مامایی، بهداشت و دندانپزشکی) انتخاب گردید. در هریک از دانشکده‌های منتخب با استفاده از روش نمونه‌گیری سیستماتیک، ۳ نفر از ۵ نفر دانشجو به عنوان فرد نمونه انتخاب شدند. جهت تعیین حجم نمونه آماری تحقیق حاضر از فرمول ذیل استفاده شد.

$$n = \frac{\left(Z_{\alpha}^2 \times \frac{pq}{d^2} \right)}{d^2}$$

بر مبنای فرمول فوق حداقل حجم نمونه ۳۸۴ نفر تعیین شد که جهت دسترسی به حداقل تعداد نمونه ۵۲۰ پرسشنامه بین افراد جامعه توزیع گردید که در نهایت ۴۰۰ پرسشنامه تکمیل شده و

(۳). دوران ورود به عرصه نوجوانی و جوانی از مهمترین مراحل زندگی است که فرد در آن در راستای جلب توجه و تأثیرگذاری و تأثیرپذیری بر محیط پیرامون خود تلاش می‌کند و یکی از این عرصه‌ها که جوانان در محیط آن به مقایسه خود با دیگران پرداخته و سعی می‌کنند توجه دیگران را به خود جلب کنند، محیط دانشگاه است که بر همین اساس بعضی از پژوهشگران سعی کرده‌اند تا تصویر ذهنی از بدن را در دانشجویان بررسی نمایند (۴، ۵). با توجه به این موضوع که تصویر ذهنی از بدن با عملکرد اجتماعی فرد (۶) و سلامت روان (۵) وی مرتبط است؛ این مشکلات می‌تواند بر کیفیت تحصیلات دانشجویان تأثیرگذار باشد (۷).

تصویر ذهنی از بدن با عوامل جمعیت شناختی متعددی در ارتباط است. یکی از این موارد تأثیرگذار قومیت و نژاد فرد است. محققان دریافته‌اند که افراد متعلق به قومیت‌ها و نژادهای مختلف در خطر ابتلا به مشکلات تصویر ذهنی و الگوی غذایی مختل می‌باشند. بین آنان در تصویر ذهنی منفی، اعتماد به نفس پایین و ناراضی‌تی عمومی از زندگی همبستگی وجود دارد و تلقی درست از وزن را تحت تأثیر خود قرار می‌دهد (۸، ۹). گیلن و لفقوویتز (Gillen & Lefkowitz) در مطالعه‌ای که بر روی ۳۹۰ دانشجوی آفریقایی-آمریکایی، لاتینی-آمریکایی و اروپایی-آمریکایی انجام دادند، میزان تصویر ذهنی از بدن آنان را در ۳ مرحله مختلف و با فاصله ۳ سال اندازه‌گیری نمودند و به این نتیجه رسیدند که میزان تصویر ذهنی از بدن در بین قومیت‌های مختلف دارای تفاوت معنی داری بوده اما در هر نژاد در طی اندازه‌گیری‌ها تغییری وجود نداشته است (۱۰). در رابطه با تأثیر سن بر میزان مطلوبیت تصویر ذهنی از بدن، مطالعات نتایج مختلفی را نشان می‌دهد. در مطالعه انجام شده در داخل کشور که به ارتباط تصویر ذهنی و متغیرهایی اعم از نمایه توده بدن و میزان مصرف غذا پرداخته بود، هیچ رابطه‌ای بین سن و تصویر ذهنی فرد مشاهده نشد (۲). در مطالعه کاوه‌زاده زنان جوان‌تر تصویر ذهنی مثبت‌تری نسبت به خود داشتند (۱۱). به صورت کلی، زنان جوان و مسن هر دو از بدن خود ناراضی هستند؛ اما زنان جوان‌تر دوست دارند که لاغرتر باشند و تأثیرپذیری بیشتری از اجتماع بر بدن خود حس می‌کنند (۱۲). در مطالعه پروس و جانووسکی (Pruis & Janowsky) نتایج نشان دهنده تأثیر سن بر بعضی از ابعاد تصویر ذهنی بود؛ اما در افراد سالم بین سنین

بدون نام، جمع‌آوری شد. اصول نشر Committee On Publication Ethics (COPE) در انتشار یافته‌ها رعایت گردید.

یافته‌ها

جدول شماره ۱ نشان دهنده ویژگی‌های جمعیت شناختی پاسخ دهندگان است که بر اساس آن ۵۳ درصد پاسخ دهندگان را آقایان و ۴۷ درصد آن را خانم‌ها تشکیل دادند. همچنین بیشتر افراد دارای سن ۲۰-۲۳ سال بودند (۳۶ درصد).

بر اساس نتایج جدول شماره ۲ بیشتر شرکت کنندگان تصویر ذهنی مثبتی از خود داشتند (۶۰/۷۵ درصد).

جدول شماره ۳ نتیجه آزمون کای دو در خصوص تأثیر جنسیت در میزان تصویر ذهنی از بدن را نشان می‌دهد. نتایج حاکی از آن است که بین دانشجویان دختر و پسر از لحاظ تصویر ذهنی از بدن تفاوت معناداری وجود دارد که دانشجویان پسر تصویر ذهنی بهتری نسبت به دختران دارند ($P < 0/05$).

جدول شماره ۴ و ۵ به ترتیب تفاوت تصویر ذهنی از بدن بر اساس سن و میزان درآمد پاسخ دهندگان را با استفاده از آزمون ANOVA نشان می‌دهد. نتیجه بررسی فرضیه دوم نشان داد که بین سطوح سنی و تصویر ذهنی از بدن تفاوت معناداری وجود دارد ($P < 0/05$). در نهایت بررسی سطح درآمد دانشجویان نشان

جدول ۱- ویژگی‌های جمعیت شناختی پاسخ دهندگان

متغیر	سطوح	فراوانی	درصد فراوانی
جنسیت	مرد	۲۱۳	۵۳
	زن	۱۸۷	۴۷
سن	کمتر از ۲۰ سال	۹۲	۲۳
	بین ۲۰ تا ۲۳ سال	۱۴۳	۳۶
	بین ۲۳ تا ۲۵ سال	۱۰۹	۲۷
	بیشتر از ۲۵ سال	۵۶	۱۴
قومیت	فارس	۲۴۸	۶۲
	آذری	۱۱۲	۲۸
	کرد	۴۰	۱۰
درآمد	زیر ۵۰۰ هزار تومان	۸۱	۲۰
	بین ۵۰۰ تا ۱ میلیون تومان	۱۷۳	۴۳
	بین ۱ تا ۱.۵ میلیون تومان	۱۰۶	۲۷
	بیشتر از ۱.۵ میلیون تومان	۴۰	۱۰

برای تجزیه و تحلیل به کار گرفته شد. همچنین قبل از تکمیل پرسشنامه‌ها موافقت آنان جهت شرکت در مطالعه کسب شده و در مورد محرمانه بودن پاسخ‌ها به سؤال‌های پرسشنامه، به افراد شرکت کننده اطمینان خاطر داده شد. معیار ورود دانشجویان در این مطالعه ۱- دانشجوی اصلی بودن (دانشجوی مهمان یا انتقالی نبودن) ۲- رضایت برای شرکت در مطالعه و ۳- داشتن قومیت فارس، آذری یا کرد بود و در صورتی که پرسشنامه‌ها ناقص پر شده بودند، آن نمونه کنار گذاشته می‌شد.

ابزار و روش گردآوری داده‌ها در تحقیق حاضر، پرسشنامه‌ی استاندارد موجود در زمینه سنجش تصویر ذهنی از بدن بود که پرسشنامه توسط یونسی و سلاجقه در سال ۱۳۸۰ طراحی شده است. این پرسشنامه شامل دو قسمت می‌باشد که قسمت اول مربوط به سؤالات جمعیت شناختی بوده و در برگیرنده سؤالات جنسیت، سن، قومیت و سطح درآمد فردی است. قسمت دوم پرسشنامه شامل ۴۰ سؤال با ۴ خرده مقیاس (۱) بدن در هنگام فعالیت در تنهایی، (۲) بدن واقعی، (۳) بدن ایده‌آل و (۴) بدن آن گونه که مردم می‌بینند و می‌شناسند است (۱۷).

روایی این پرسشنامه توسط طراحان آن مورد بررسی قرار گرفته و برای بررسی تأثیر تصویر ذهنی از بدن در افراد بزرگ سال (> ۱۸ سال) تأیید شده است. همچنین پایایی این پرسشنامه در مطالعه ذکر شده و مطالعه هاشمی و همکاران با استفاده از آلفای کرونباخ به ترتیب دارای پایایی ۰/۷۸ و ۰/۹۶ بوده است (۱۷)، که نتیجه پایایی به دست آمده این تحقیق (۰/۸۹) نیز مؤید آن است. لازم به ذکر است سؤالات ارزیابی کننده تصویر ذهنی از بدن بر اساس مقیاس پنج درجه‌ای (شامل احساس بسیار منفی = ۱، احساس منفی = ۲، احساس نه منفی و نه مثبت = ۳، احساس مثبت = ۴ و احساس بسیار مثبت = ۵) تنظیم گردیدند.

جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها و بررسی فرضیات تحقیق، از آمار توصیفی و استنباطی در نرم افزار SPSS نسخه ۲۴ استفاده شد. با توجه به نوع فرضیات بیان شده جهت بررسی فرضیه اول از آزمون کای دو (χ^2) استفاده شد. در بررسی سایر فرضیات آزمون ANOVA با توجه به چند گروه بودن بکار گرفته شد. در همه آزمون‌ها سطح معناداری ۰/۰۵ در نظر گرفته شده است ($P = 0/05$). همچنین در این مطالعه جهت رعایت ملاحظات اخلاقی، کلیه پرسشنامه‌ها

جدول ۲- بررسی وضعیت تصویر ذهنی از بدن به تفکیک جنسیت پاسخ دهندگان

مرد (تعداد)	زن (تعداد)	تعداد کل	درصد فراوانی
۹	۱۹	۲۸	۷
۱۹	۳۴	۵۳	۱۳/۲۵
۳۴	۴۲	۷۶	۱۹
۶۳	۴۵	۱۰۸	۲۷
۸۸	۴۷	۱۳۵	۳۳/۷۵
۲۱۳	۱۸۷	۴۰۰	۱۰۰

طبق جدول شماره ۶، بین قومیت و تصویر ذهنی از بدن رابطه معنی داری وجود ندارد ($P > 0.05$).

بحث و نتیجه گیری

این مطالعه با هدف بررسی ارتباط برخی از متغیرهای جمعیت شناختی اعم از سن، جنسیت، قومیت و میزان درآمد را بر تصویر ذهنی از بدن دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی زنجان انجام شد. بر اساس نتایج تحقیق حاضر، بیشتر شرکت کنندگان تصویر ذهنی مثبتی از خود داشتند (۶۰/۷۵ درصد) که این میزان در پژوهش کارگر نوین و همکاران ۴۰ درصد (۲) بود. این موضوع بیان کننده بهتر بودن میانگین تصویر ذهنی از بدن در دانشجویان دانشگاه مورد تحقیق است. همچنین نتایج نشان داد خانمها بیش از آقایان به تصویر ذهنی از بدن حساس هستند که به همین دلیل امتیاز پایین تری را کسب کردند که با نتایج سایر مطالعات همخوانی دارد (۱۹). به عنوان نمونه مومنی و همکاران ۳۹۴ دانشجویی با مقاطع مختلف تحصیلی مورد مطالعه قرار دادند که به این پرسش پاسخ دهند که چه پیش بینی کننده های ناراضیاتی از تصویر ذهنی از بدن در بین دانشجویان دانشگاه قزوین وجود دارد. آنان به این نتیجه رسیدند که دختران تصویر ذهنی پایین تری نسبت به پسران داشتند که علت آن را بالا بودن شاخص توده بدنی آنان دانسته اند (۴).

در تحقیق حاضر سطوح سنی نیز بر تصویر ذهنی از بدن دانشجویان مؤثر بوده است که شاید معلول این علت باشد که در طیف های سنی مورد ارزیابی و در رده سنی بالای ۲۵ سال، دانشجویان بیشتر درگیر تحصیلات و زندگی هستند تا طیف سنی زیر ۲۰ سال، به طوری که افراد بالای ۲۵ سال در این مطالعه بیشترین

جدول ۳- بررسی تصویر ذهنی از بدن بر اساس جنسیت پاسخ دهندگان

مقدار	درجه آزادی	مقدار	معنی داری*
۱۴/۳۲۲	۴	۰/۰۰۶	کای-اسکوئر پیرسون
۱۴/۱۳۳	۴	۰/۰۰۷	نسبت شباهت
۷/۴۲۷	۱	۰/۰۰۶	ارتباط خط به خط

*آزمون آماری کای دو

جدول ۴- بررسی تفاوت تصویر ذهنی از بدن بر اساس سن پاسخ دهندگان

سن	میانگین مجذورات	آماره فیشر	عدد معنی داری*
بین گروهی	۱۲/۸۳۹	۳۴/۰۱۱	۰/۰۰۱
درون گروهی	۰/۳۷۷		

*آزمون آماری ANOVA

جدول ۵- بررسی تفاوت تصویر ذهنی از بدن بر اساس میزان درآمد پاسخ دهندگان

میزان درآمد	مقدار	درجه آزادی	مقدار معنی داری*
بین گروهی	۱/۹۸۰	۴/۵۱۱	۰/۰۰۴
درون گروهی	۱/۴۳۹		

*آزمون آماری ANOVA

جدول ۶- بررسی تفاوت تصویر ذهنی از بدن بر اساس قومیت پاسخ دهندگان

قومیت	مقدار	درجه آزادی	مقدار معنی داری*
بین گروهی	۰/۳۳۶	۰/۳۲۷	۰/۸۰۶
درون گروهی	۱/۰۲۷		

*آزمون آماری ANOVA

داد که افرادی با سطح درآمد بالای ۱/۵ میلیون تومان بیشترین و بهترین توجه را به تصویر ذهنی بدن خود دارند ($P < 0.05$).

متغیرهای جنسیت، سن و میزان درآمد فرد با تصویر ذهنی از بدن در دانشجویان محل مطالعه (دانشگاه علوم پزشکی زنجان) رابطه معناداری وجود دارد. بر همین اساس ضروری است در تدوین و تهیه برنامه‌های آموزشی و برگزاری دوره‌ها، کارشناسان با تأکید بر تصویر ذهنی از بدن، خانم‌ها را تشویق به شرکت هر چه بیشتر در برنامه‌ها و فعالیت‌های ورزشی نمایند. دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزشی نیز مناسب است که با فراهم آوردن امکانات رفاهی و ورزشی، زمینه را جهت رسیدن به وضعیت جسمانی مناسب فراهم آورند، چرا که با استفاده از آن افرادی با سطح درآمد پایین، می‌توانند با کمترین هزینه خود را از نظر بدنی به تصویر ذهنی مطلوب خود نزدیک‌تر سازند.

از کاربردهای پژوهش حاضر این است که با معرفی برخی از حداقل شاخص‌های در دسترس، به شناسایی گروه‌ها و طبقه‌بندی افراد که بیشتر از بقیه در معرض این مشکل قرار دارند پرداخته و به مسئولین جهت طبقه‌بندی، جامعه هدف، برنامه ریزی هدفمند و ارائه آموزش‌ها و الگوهای مناسب در راستای کاهش تصویر ذهنی نامناسب از بدن کمک کند.

مطالعه حاضر محدودیت‌هایی هم نیز داشت، از جمله این که در ابتدا این تحقیق در بین دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی زنجان انجام گرفته که به دلیلی همانند شرایط تغذیه‌ای، ارزش‌ها و هنجارهای ویژه هر دانشگاه و حتی هر دانشکده و غیره می‌تواند متفاوت‌تر از سایر دانشگاه‌ها یا عموم جامعه باشد. همچنین تحقیق حاضر صرفاً به بررسی نظر دانشجویان پرداخته در حالی که آگاهی از نظر سایر گروه‌ها همانند دانش آموزان، اساتید، مربیان، شاغلین مشاغل دولتی و خصوصی، ورزشکاران، فعالین حوزه‌های هنری و اجتماعی می‌تواند دیدگاه کامل‌تر و جامع‌تری را ارائه نماید. از نقاط قوت مطالعه حاضر می‌توان به بررسی تأثیر متغیرهای جمعیت شناختی اشاره کرد که در بیشتر مطالعات خود به عنوان متغیر وابسته و جهت تعیین تأثیر یا رابطه سایر مداخلات و یا متغیرهای موجود استفاده شده‌اند.

تشکر و قدردانی

تیم تحقیق از مسئولین دانشگاه علوم پزشکی زنجان و همچنین دانشکده‌های بهداشت، پرستاری و مامایی و دندانپزشکی کمال

امتیاز تصویر ذهنی را داشتند. در این راستا سارور (Sarwer) و همکاران در مطالعه خود روی زنان ۲۹-۷۵ ساله نشان دادند که زنان جوان‌تر، غمگین‌تر و درگیری ذهنی بیشتری با بدن خود دارند (۲۰). طبق مطالعات انجام گرفته در داخل کشور، گروه سنی نوجوان و جوان تصویر ذهنی نامطلوب‌تری نسبت به سایر گروه‌های سنی دارند (۴، ۵، ۲۱) که با نتایج مطالعه حاضر همخوانی دارد.

در مطالعه حاضر دانشجویان با درآمد بالای یک و نیم میلیون تصویر ذهنی بهتری از بدن خود نسبت به سایرین داشتند. در برخی تحقیقات نتایج به دست آمده عکس این موضوع را بیان می‌کند (۲۲) اما در بیشتر مطالعات انجام گرفته بین درآمد بالا و تصویر ذهنی مناسب همبستگی مثبت وجود دارد (۴، ۲۳).

نتایج تحقیق حاضر بیان می‌کند که تفاوت معناداری بین قومیت‌های مختلف از نظر تصویر ذهنی بدن وجود ندارد که همسو با نتایج تحقیق گیلن (Gillen) است (۱۰) و می‌توان این امر را با الگوها و سمبل‌های یکسان که از طریق شبکه‌های اجتماعی و مجازی (همانند فیسبوک، اینستاگرام و... شبکه‌های ماهواره‌ای، بولتن و مجلات مد و فشن و...) ارائه می‌شوند مرتبط دانست. با توجه به ضریب نفوذ بالای رسانه‌های اجتماعی و عضویت و فعالیت جوانان در فضای مجازی به دلیل ارائه سمبل‌های زیبایی غیرواقعی همانند لاغری و داشتن قد کشیده و مقایسه خود با این سمبل‌ها و تلاش در تقلید و الگوگیری از آن‌ها منجر به عدم رضایت از تصویر ذهنی بدنی به ویژه در بین دختران جوان می‌گردد که طبق نظر محققان این تصویر ذهنی منفی می‌تواند منتج به افسردگی گردد (۲۴).

در جهت کاهش این تصویر ذهنی افراد تلاش می‌کنند تا با استفاده از رژیم‌های غذایی که معمولاً خود سرانه و بدون اخذ نظر کارشناسی از متخصصین تغذیه است، اقدام به کاهش وزن و رسیدن به الگوهای و سمبل‌های اجتماعی نمایند که می‌تواند اختلالات تغذیه‌ای و مشکلات گوارشی و رشد را به دنبال داشته باشد. همچنین در کشور و در سال‌های اخیر تحقیقاتی نیز برای بهبود تصویر ذهنی از بدن با استفاده از روش‌هایی مختلف انجام گرفته است (۲۵).

بر اساس نتایج تحقیق حاضر، می‌توان نتیجه‌گیری کرد که بین

تشکر را به جهت همکاری صمیمانه آنان دارد. هزینه انجام تحقیق حاضر توسط افراد تیم تحقیق تأمین گردید.

تضاد منافع

همچنین لازم به ذکر است که در مطالعه حاضر تضاد منافی وجود ندارد.

References

- Cash T, Pruzinsky T. Body image: A handbook of theory, research, and clinical practice: The Guilford Press. 2004.
- Kargarnovin Z, Asadi Z, Rashidkhani B, Azar M. Assessing Body Image and Its Relation with Body Mass Index, Food Group Consumption and Physical Activity Among the University of Economic Sciences. *Iranian Journal of Endocrinology and Metabolism*. 2013;14(5):455-63.
- Dehghani M, Chehrzad M, Jafari Asl M, Soleimani R. Evaluate the relationship between body image satisfaction with the socio-cultural patterns teenage girls in Rasht. *J Hamadan Nurs Midwifery*. 2013;20(3):26-34.
- Momeni M, Ghorbani A, Hasandoost F. Predictors of Body image dissatisfaction among students of Qazvin University of Medical Sciences. *Iranian Journal of Psychiatric Nursing*. 2016;4(1):28-37.
- Soltani N, Safajou F, Amouzeishi Z, Zamani E. The Relationship Between Body Image and Mental Health of Students in Birjand in 2016 Academic Year: A Short Report. *Journal of Rafsanjan University of Medical Sciences*. 2017;16(5):479-86.
- Cash T. *Cognitive-Behavioral Perspectives on Body Image*. Elsevier Academic Press. 2012:334-42. <http://dx.doi.org/10.1016/b978-0-12-384925-0.00054-7>
- Sadeghi H, Abedini Z, Norouzi M. Assessment of relationship between mental health and educational success in the students of Qom University of Medical Sciences. *Qom Univ Med Sci J*. 2013;7(S1):17-22.
- Benuto L, Haboush A, Jones-Forrester S. Compensatory efforts for body dissatisfaction: some gender and ethnic differences. *The New School Psychology Bulletin*. 2007;5(2):19-25. <http://dx.doi.org/10.1037/e741502011-003>
- Watson LB, Lewis JA, Moody AT. A sociocultural examination of body image among Black women. *Body Image*. 2019;31:280-7. <http://dx.doi.org/10.1016/j.bodyim.2019.03.008> www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/30962149
- Gillen MM, Lefkowitz ES. Gender and racial/ethnic differences in body image development among college students. *Body Image*. 2012;9(1):126-30. <http://dx.doi.org/10.1016/j.bodyim.2011.09.004> www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/21983339
- Kavehzadeh A, Beigrezaei S, Nilforoushzadeh M, Heidari A, Hosseini S. Comparison of Body Image in Patients with Skin Disease and Healthy Individuals. *Journal of Dermatology and Cosmetic*. 2017;7(4):213-9.
- Nadal KL. *The SAGE encyclopedia of psychology and gender*: Sage Publications; 2017.
- Pruis TA, Janowsky JS. Assessment of body image in younger and older women. *J Gen Psychol*. 2010;137(3):225-38. <http://dx.doi.org/10.1080/00221309.2010.484446> www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/20718224
- Burrowes N. Body image-a rapid evidence assessment of the literature. A project on behalf of the Government Equalities Office. 2013.
- Kops NL, Bessel M, Knauth DR, Caleffi M, Wendland EM. Body image (dis)satisfaction among low-income adult women. *Clin Nutr*. 2019;38(3):1317-23. <http://dx.doi.org/10.1016/j.clnu.2018.05.022> www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/29934132
- Aquino M, Orense C, Tanchoco C, Amarra S, Tajan M, Dela Cruz E. Correlates of Body Image Satisfaction Among Economically Depressed Urban Filipino Women. *Philippine Journal of Science*. 2009;138(1):67-74.
- Younesi S, Salagegheh A. Body Image in Fertile and Infertile Women. *Journal of Reproduction & Infertility*. 2001;2(4):14-21.
- Khorashadizade F, Karamidehkordi A, Rahsepar AA, Latifnejad Rodsari R, Salari M, Esmaily H, et al. Determination of the association between body image with sexual function and marital adjustment in fertile and infertile Women by path analysis modeling. *Journal of North Khorasan University of Medical Sciences*. 2012;3(5):23-31. <http://dx.doi.org/10.29252/jnkums.3.5.S5.23>
- Reina AM, Monsma EV, Dumas MD, Gay JL. Body image and weight management among Hispanic American adolescents: Differences by sport type. *J Adolesc*. 2019;74:229-39. <http://dx.doi.org/10.1016/j.adolescence.2019.06.014> www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/31271969
- Sarwer DB, Infield AL, Baker JL, Casas LA, Glat PM, Gold AH, et al. Two-year results of a prospective, multi-site investigation of patient satisfaction and psychosocial status following cosmetic surgery. *Aesthet Surg J*. 2008;28(3):245-50. <http://dx.doi.org/10.1016/j.asj.2008.02.003> www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/19083533
- Shoraka H, Amirkafi A, Garrusi B. Review of Body Image and some of Contributing Factors in Iranian Population. *Int J Prev Med*. 2019;10:19. http://dx.doi.org/10.4103/ijpvm.IJPVM_293_18 www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/30820306
- Thomas M, DeCaro JA. Body Image Models among Low-income African American Mothers and Daughters in the Southeast United States. *Med Anthropol Q*. 2018;32(2):293-310. <http://dx.doi.org/10.1111/maq.12390> www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/28556397
- Ferreira MC, De Castro Coelho L, Asakura L, Molina Cohrs F,

- Sachs A, Sávio K, et al. Relationship Between Social and Personal Variables, Body Image, and Wellbeing at Work of Nutritionists. *Revista Colombiana de Psicología*. 2014;23(1):195-205. <http://dx.doi.org/10.15446/rcp.v23n1.39873>
- 24- Manaf NA, Saravanan C, Zuhrah B. The Prevalence and Inter-Relationship of Negative Body Image Perception, Depression and Susceptibility to Eating Disorders among Female Medical Undergraduate Students. *J Clin Diagn Res*. 2016;10(3):VC01-VC4. <http://dx.doi.org/10.7860/JCDR/2016/16678.7341> www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/27134977
- 25- McKian SS, Rabiei S, Bemana H, Ramezani M. Experimental design and statistical evaluation on the effect of narrative therapy on body image and body mass index in Iranian overweight and obese women. *Obesity Medicine*. 2019;14:100097. <http://dx.doi.org/10.1016/j.obmed.2019.100097>